

Jeremias Friedrich Reuß

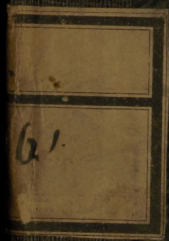
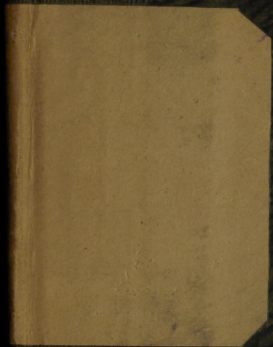
**Oratio Qua Die XXIV. Decembr. MDCCLIX Ad Festum Christi Natalitium Pie
Celebrandum Almae Eberhardinae Cives Invitans Momentum Doctrinae De
Salvatoris Nobis Nati Divinitate**

Tubingae: Typis Erhardianis, [1759]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1672178584>

Druck Freier Zugang

Sc. 1466¹.

3017
6447

1.

ORATIO
QUA
DIE XXIV. DECEMBR. MDCCLIX
AD
FESTUM CHRISTI
NATALITIUM

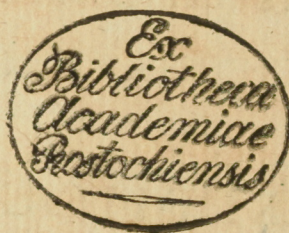
PIE CELEBRANDUM
ALMAE EBERHARDINAE CIVES
INVITANS

MOMENTUM DOCTRINAE
DE
SALVATORIS NOBIS NATI
DIVINITATE

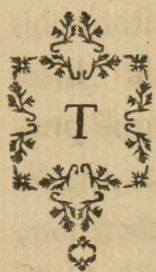
DECLARAVIT
D. IEREMIAS FRIDERICUS REUSS
VNIV. TUBING. CANCELLARIUS.

TUBINGAE
TYPIS ERHARDIANIS.

FC-14661.2.

MAGNIFICE
DOMINE PRORECTOR;
ILLVSTRISSIME DOMINE COMES;
VIRI
SVMME REVERENDI,
CONSVLTISSIMI, EXPERIENTISSIMI,
AMPLISSIMI, EXCELLENTISSIMI;
STVDIOSORVM CORONA
NOBILISSIMA, ORNATISSIMA.

rajanus quondam quum primum Romam veniret Imperator, omne genus hominum gaudio inusitato ita efferebatur, tantusque erat omnium in communi lætitia consensus, ac si unusquisque summum *sibi* de cœlo munus datum esse persensisset. Plinius certe ita rem Principi in Panegyrico suo repræsentat. Qui dies ille, ait, quo expectatus desideratusque urbem ingressus es! — Non ætas
A quen-

quenquam, non valetudo, non sexus retardavit, quo minus oculos insolito spectaculo impleret. Te parvuli noscere, ostentare juvenes, mirari senes; ægri quoque, neglecto medentium imperio, ad conspectum Tui, quasi ad salutem sanitatemque prorepere. Inde alii, se satis vixisse, te viso, te recepto; alii, nunc magis esse vivendum, prædicabant. *Tam æqualiter ab omnibus ex adventu tuo lætitia percepta est, quam omnibus venisti.*

Intelligitis, Auditores omnium ordinum honoratissimi, quo tendat, quid adumbret, si parva licet componere magnis, istud orationis meæ, quam hodierno die officii rationes exigunt, exordium. Redit festivitas illius diei, quo Rex Regum, qui æternæ salutis Auctor nobis est & Reparator, desideratissimus, ad nos venit. Fidei oculi ni nobis desint, intueri eum omnes & singuli præsentem possumus; possumus omnes spectaculo, angelis omnibus admirabili, & nobis Adami filiis saluberrimo, implere mentis oculos. Videre possumus, si Verbi divini luce illustratum habemus animum, cœli terræque Dominum; contueri possumus DEUM, manifestatum in carne. Angelorum cohortes congratulantur nobis, faustissimumque & saluberrimum esse nobis cupiunt Do-
mini

mini & Soteris nostri adventum. Nobis natum esse Filium DEI, nobis datum esse hoc munus, cœlo terraque majus, immensa ipsi & ineffabili lætitia perfusi prædicant; & ad amplectendam, quæ nobis offertur, salutem, ad gaudia, immortalis spiritus digna, ad cœlestium suarum voluptatum consortium, nos invitant. Utinam! velut emissâ cœlitus flammâ, ita omnium jam animi incenderentur, ut & in templis & in ædibus nostris gaudio, gratiarum actionibus, supplicationibus, votis, fidei & amoris documentis flagrantissimis personarent omnia! Utinam, consentientibus omnium animis, ego quidem dicere nunc possem ad TE, Salvator optime: *Tam æqualiter ab omnibus ex adventu Tuo lætitia percipitur, quam omnibus venisti.* TE parvuli exosculantur, TE juvenes venerantur, TE senes adorant. Non est cujusquam animus vel exitalibus rerum ad scenam hujus mundi vanissimam pertinentium lenociniis ita fascinetus, vel ignorantiae tenebris ita immersus, vel ita alienus a fide, ut, quanquam & animo & corpore ægerrimus, ad conspectum Tui, ad TE, unum salutis & sanitatis fontem, non velit prorepere. Omnes, TE sibi natum esse, intelligunt; omnes TE frui, TIBI vivere, in TE mori, per TE in cœlis renasci, gestiunt!

Quam beati essemus, Auditores exoptatissimi, si is
 esset omnium, ad quos civitatis nostræ academicæ jura
 pertinent, in Autorem salutis nostræ hoc maxime tem-
 pore, quo Natalitia illius in cœtibus christianorum cele-
 brantur, animus! Atque utinam is ego essem, qui faces
 nunc admoveere animis aliquas possem, quibus ardentio-
 res concitarentur desiderii, spei, amoris, & gaudii spi-
 ritualis flammæ, summo isti, & immenso beneficio, quod
 per nativitatem Immanuelis nostri in nos collatum est,
 consentaneæ! Illud certe, quæ DEI gratia est, novi;
 illud, neque enim arduum id est aut difficile, prorsus
 perspectum habeo, unam horum omnium scaturiginem,
 eamque locupletissimam, esse *Fidem*. Non potest non
 exardescere animus summo in Salvatorem sibi natum
 amore, non potest non impensissimo Illius intimæque
 cum Eo conjunctionis desiderio inflammari, non potest
 non summo voluptatis & lætitiæ sensu perfundi, cui ad
 Eum recte cognoscendum & ad beneficia ex Eo in nos
 redundantia rite æstimanda facem præfert Verbum DEI
 irrefragabile. Ex Salvatoris conspectu, ex amoris, quo
 nos complexus est, infiniti sensu, ex intuitu Gloriæ,
 quam cum illis in regno suo cœlesti communicaturus est,
 deliciæ

deliciæ plusquam triumphales se diffundunt facile in eorum animos, quorum Fides ad justam excrevit maturitatem & πληροφoρίαν. Dicam ergo aliquid de *Fide*; & de fide quidem illius *unius Mysterii*, cujus seriam sanctamque meditationem & festum Christi natalitium, quod Chrysostomus omnium festorum Metropolin vocare non dubitavit, præcipue sibi vindicat, & ipsa nobis salus nostra imperat. Dicam, ac quoad id & rei augustissimæ omnem humanæ mentis intelligentiam supergredientis dignitas, & mei ipsius ingenii imbecillitas & hebetudo fert, brevi oratiuncula exponam: quantum illa una in re *momenti* sit, ut veram atque æternam Salvatoris nobis nati Divinitatem sincere & ex animo credamus.

Quodsi argumentum hoc sermonis mei, ut spero, non est vel ab hoc tempore alienum, vel hoc Virorum omnis doctrinæ laude illustrium confessu, atque illo, quod in hoc eruditionis & sapientiæ sacrario omnes suscipiunt, literarum lumine indignum, hoc mihi & pietatis vestræ, Auditores, & singularis in me benevolentiæ pignus erit, si meam in eloquendo tenuitatem haud asper-

nati ad rei ipsius dignitatem animum advertere, vestrisque ipforum meditationibus lucem ei afferre ampliorem non gravabimini. Atque hoc ut faciatis, ea, qua par est, observantia enixe rogo.

Exstitisse ab æterno Eum, *a)* qui imperante Augusto Bethlehemem ex Maria natus est; non exstitisse tantum, ante, quam quidquam extra DEUM & præter DEUM existeret, sed & cœlum terramque ac totam rerum universitatem per Eum conditam esse; in illo homine, quem, cum infans esset, in ulnis gestabat suoque lacte enutriebat Maria, Vim illam inesse, infinitam, omnipotentem, rerum omnium effectricem & conservatricem, quæ unius DEI est; In principio fuisse Verbum; & λόγον illum, qui & in DEO extitit & DEUS fuit, ab æterno, per quem facta sunt omnia, quique lucis ac vitæ omnis, qua res creatæ gaudent, non rivulus aliquis, non receptaculum aliquod utcunque magnificum, sed fons ipse atque causa est, λόγον, inquam, hunc, ab æterna mente ab æterno genitum, carnem factum esse, humanam induisse naturam; atque inde JESUM, Salvatorem nostrum, & DEI & Mariæ Filium esse, Filium DEI unigenitum,

ar-

a) Joh. I, 1. 2. 3. 4.

arctissimoque, eodemque æternum permanfuro, vinculo divinam in Eo atque humanam naturam ita conjunctam esse, ut, velut in homine, anima & corpus, (si quidem comparatio duci ulla à finito ad infinitum legitime potest,) ita duæ illæ in Christo naturæ unam constituent personam: *Hoc mysterium* illud est, quod pia mente venerantur, quo festis hisce diebus animas suas pascunt, christiani. Ita de Salvatore ac Domino suo sentiunt, qui lucidissimum illud, quod per Johannem Spiritus DEI edidit, oraculum, oculo, ut par est, simplici, hoc est, puro, integro ac sano, intuentur, nec visum sibi distorqueri patiuntur per fallaces frivolarum argutationum præstigias. Ita veram atque æternam Salvatoris ac Domini sui Divinitatem agnoscunt, credunt, colunt, & prædicant, qui de rebus, quæ supra rationem sunt, DEI vocem audire malunt, quam ex suo ingenio & arbitrato pronunciare, nec seipfos prius, quam DEUM consulere.

Ac jam, quantum in eo *momenti* sit, ut veram atque æternam Christi, Salvatoris ac Domini nostri, Divinitatem, sincere & ex animo credamus, primum quidem ex eo intelligitur, quod *fides mysteriorum*, quæ religio christiana

stiana habet, omnium, ex hujus unius mysterii fide quam maxime pendet. Fundamentum, cui totum theologiæ nostræ revelatæ, prout supra naturalem eminet, ædificium superstructum est, Arx fidei christianæ, & Mysteriorum omnium, quæ DEUS nobis patefecit, Centrum est illa de Divinitate Christi, & de intima ac personali (utimur hoc vocabulo, quia convenientius nullum humana lingua suppeditat) humanæ in Eo & divinæ naturæ unionem, doctrinam. In hoc Centro cum stamus, ex hac Arce cum circumspicimus omnia religionis nostræ, quæ humilem Rationis sphaeram transcendunt, mysteria, omnibus ex hoc uno lucem affulgere cernimus admirabilem, tantam omnino, ut vera illa esse, non credere tantum, sed videre etiam, magna quidem ex parte, & intelligere liceat.

Faciam ex eo, quod ita planum est atque expeditum, ut ad id perspiciendum nec acumine, nec singulari aliqua ingenii vi opus sit, initium. 1.) JESUM, ex Maria natum, evectum esse in Thronum DEI, *consedisse ad Dextram Patris*, Dominum esse & Moderatorem totius Universi, pars quædam fidei christianæ est præcipua. Si clarissima Scripturæ testimonia audis, ea est Christi in
Throno

Throno illo suo, ad Dextram Patris, *Majestas*, ut idem illi, qui Patri, debeatur honor, eadem reverentia, ab omnibus, quos terra, quos cœlum, quos cœli cœlorum omnium habent incolas. Ab angelis ipsis cultus ei exhibendus est, non talis modo, qualis ab inferiore præstari possit ei, qui ordine tantum & dignitate ipsum antecedit, sed religiosus & summus. Adorare eum, summumque illius in se, ut Domini sui, Imperium humilime, religiosissime, sanctissime venerari debent cum universo cœlitum choro eminentissimi omnes in omni angelorum ordine Principes. Deinde, *Imperium* illud suum Christus, quia in Throno DEI sedet, aliâ, quam divinâ ratione administrare non potest. Mortales mortalium Reges & Principes intellectum, voluntatem, conscientiam, animorum motus, & innumera alia, regimine complecti suo non possunt; & consiliorum & operum suorum administris opus habent, quod ipsi nec præsentibus adesse omnibus, nec videre, nec facere ipsi possunt omnia. At divina imperandi regnumque immensum administrandi ratio & omniscientiam, & omnipotentiam & omnipræsentiam & alias omnes illimitatas perfectiones in se continet, sine quibus

B

unum

unum summum & perfectissimum Imperium ne cogitari quidem potest. Jam, una Divinitate Christi, intimaque illa & perfectissima, quam vidimus, divinæ cum humana Illius natura conjunctione, agnitâ, tota hæc & inæstimabilis doctrina de Majestate & Imperio Christi, Salvatoris nostri, ita plana est, ipsaque etiam res ita evidens, ut & ad fidem & ad intelligentiam ejus, quantam quidem optasse homini licet, aditus unicuique pateat expeditissimus. Eadem vero ipsa, de Majestate & Imperio Christi, doctrina, quâ quia dici & cogitari nihil optabilius potest, nihil etiam esse potest omnium hominum fide & acceptione omnidignius, illa, inquam, ipsa doctrina, tametsi solis ipsius radiis scripta sit in Verbo DEI centies, nec intelligi nec credi recte potest, demta Christo vera atque æterna Divinitate. Documentum rei, quod stuporem incutere debeat omnibus, extat in Socinianis. Illi, quod Centrum hoc & fundamentum fidei fastidiunt & averfantur, cœcutiunt in media luce; ac quanto propius, Luce & vi Verbi divini, ad agnoscendam veritatem, ad agnoscendam, inquam, Majestatem & Imperium Christi in omnia, adducuntur, tanto magis pugnantia fingunt

figunt & labyrinthis sese implicant inextricabilibus. Agnoscunt, quia literam Scripturæ abjicere non audent, evectum esse Christum in Thronum DEI, sedere ad Dextram Patris sui Filium DEI unigenitum, omnia pedibus ejus esse subiecta, datam ei esse omnem in cœlo & in terra potestatem. Majestatem ei tribuunt divinam, & imperium nullis limitibus circumscriptum; & participem eum esse regiminis ipsius DEI altissimi, omnes cœlorum & terrarum dominos ac deos ab ipso regi & gubernari, verbis, & his quidem ipsis verbis, fatentur, re tamen ipsa negare, & clarissima Scripturæ verba pervertere ac violentissime distorquere non desinunt. Imo, quod summæ perplexitatis indicium est, quo propius ad veritatem accedunt, tanto magis in ea incidunt, quæ ab ipsa etiam ratione & communi sensu abhorrent, & DEO Patri non minorem, quam Filio, injuriam inferunt. Cum enim, adempta Christo summa & æterna Divinitate, merum hominem, & Majestatis, hominibus atque angelis universis adorandæ, & Imperii in omnia, vere divini, participem faciunt, atque ita, DEUM sibi fingunt creatum & factitium, primis rationis principiis adversa amplectuntur, & si,

quod dudum exprobratum eis est severius, molliter velimus dicere, non procul absunt ab ipso & idololatriæ & polytheismi crimine. Omnia vero ista perniciosissimi sui systematis vulnera sanare possent facillime, si missis humani cerebri figmentis unam veram atque æternam Christi Deitatem pie & humiliter agnoscerent. Et constat quidem, primariæ hujus & saluberrimæ Doctrinæ Lucem ex illis ipsis locis Scripturæ, quibus Christi in throno DEI sedentis & regnantis Majestas prædicatur, ita quorundam oculis affulsisse, ut mirabile sit & stupendum, veritatem eos integram, quam quasi manibus jam tenebant, non esse affecutos. Est, ut unum hujus rei exemplum inprimis memorabile proferam, Scriptor (*) quidam primipilariæ in isto Socini grege dignitatis, qui, dum exponere & probare allaborat, Christum, Filium Dei, nunc in cælo regnantem,

* Est ille *Samuel Przypcowius* de Przypcowice, Eques Polonus. Obiit in Borussia in exilio anno 1670. annos octoginta circiter natus. vid. Christophori Sandii Bibliothecam Anti-Trinitariorum p. 123. Inter complura illius Viri scripta extat *Hyperaspistes*, seu Defensio Apologiæ ab afflictis nuper in Polonia &c. Serenissimo Electori Brandenburgico oblata. In hoc maxime scripto id agit, ut Majestatem Christi & divinitatem tam magnificis verbis (quorum aliqua exhibuimus) repræsentet, ut videri possit ad veritatem eâ

tem, non humanam, sed cœlestem ac divinam habere naturam, ideoque divina substantia & natura Deum vere ac proprie optimo jure dici posse, imo debere, ita inquit: Duo sunt prævalida divinæ Christi, quam nunc habet, naturæ argumenta, quæ rem plane conficiunt; *divina* primum, quæ in Christo *cuncta* reperiuntur, *attributa*, divinæ essentiae & naturæ perpetua pedissequa: deinde cultus divinus, ipsi ex Voluntate DEI debitus. Divina attributa quod attinet, ea non alia sunt, quam quæ veri (h. e. non modo non falsi, sed etiam proprie & eminenter sic dicti) DEI propria censentur, qualia sunt: inexhaustus fons immortalitatis, qui, in quemcunque velit, derivari possit; omnipotentia; jus supremæ super omnia potestatis; omnipræsentia; omniscia sapientia & scrutatio cordium atque intimorum consiliorum in mentibus ratione præditis; fan-

ctitas

in parte quam proxime accedere; hæc quippe ratione ornari & defendi Unitariorum causam quam optime posse opinatus. Eximiæ omnino in suo grege auctoritatis Vir fuit; & quod ingenti præ multis aliis Zelo flagaverit, vel anagramma illud, quo nomen ejus repræsentatum fuit, docet: *Sapis cum Zelo purius*. quod in Bibliotheca Anti-Trinitariorum l. c. his versibus plenius exponitur:

Num sine flagranti pura est sapientia Zelo?

Cum Zelo sapiens purius ergo sapis.

B 3

Etas perfectissima; diviniſſima & reliquorum omnium, qui veri Dii non ſunt, felicitatem transcendens beatitudo; denique æterna & perpetua ſupra dictorum attributorum &c. poſſeſſio. Hæc (*) verba ſunt Sociniani. Magnifice ſane Majeſtatem Chriſti repræſentant. Argumenta exhibent, quibus ſumma Chriſti Deitas veriſſime & validiſſime evincitur. Quid vero magis mirabile, quam illud, hominem acutum cogitare hæc, dicere hæc potuiſſe, & non agnoſcere ſimul etiam veram atque æternam Chriſti Divinitatem? Vidit, ita deſcribi in ſacris literis (***) Majeſtatem Chriſti & ſupremum in omnia im-

* Omnia iſta attributa vere divina hiſ verbis, hoc ordine, recenſet & Chriſto in cæliſ regnanti convenire aſſerit, ſimulque etiam prolixè probat ex lociſ Scripturæ extantiſſimiſ Joh. V. 26. Phil. III. 21. Matth. XXVIII. 18. Hebr. II. 8. Apoc. II. 23. Rom. IX. 5. Hebr. I. 3. in Hyperaſpiſte c. V. Opp. p. 466. ſq.

** Ipſe etiam *Fauſtus Socinus* dum contra Franciſcum Davidiſ, & Chriſtianum Franckium, *divinum* Chriſti imperium eſſe, *divina* ratione eum imperare, *divinumque* inde ei cultum, fiduciam, adorationem, invocationem &c. deberi contendit, hæc & complura ſimilia aſſerit: Ad tantam ſublimitatem evectus eſt Chriſtus, ut non modo populum DEI regat ac gubernet in perpetuum, verum etiam ipſiſ Angelis imperet ac dominetur; Regnum ejus nulliſ terræ aut celi ſiniſ terminatur; (Biblioth. Fratrum Polonorum, Opp. F. Socini T. II. p. 789.) Divinum ejus Imperium poteſtatem complectitur pleniffimam & abſolutiſſimam in verum DEI populum; atque inde neceſſario conſequitur, eodem divino imperio

imperium, ut summis illis perfectionibus & attributis vere divinis carere non possit; atque inde ad sinceram & integram veritatem aperta ei via accessusque erat faci-

rio contineri potestatem ac dominationem in omnes Angelos & Spiritus tam malos quam bonos. (T. I. p. 656.) Ei, qui supra omnes creaturas, etiam cœlestes evectus est, non potest propter hoc ipsum deberi cultum nisi divinum. (T. I. p. 354.) Porro, cum fundamentum adorationis Christo debitæ suo more exponit, his inter plura alia verbis utitur, ut dicat: Christum participem esse *omnipotentiae*, in Ecclesia; potestatem eius *infinitam* esse in Ecclesia; (T. II. p. 769.) quia datum ei sit *judicium omne*, cum hoc sine cognitione exerceri nequeat, *omnia eum nosse*, quæ a nobis aguntur; (p. 771.) communicatam ei esse a DEO virtutem, non solum *omnia hominum dicta & facta*, sed *cogitationes* quoque cognoscendi; (p. 791.) competere ei efficaciam Spiritus, factorum, dictorum, cogitationum omnium nostrarum cognitionem, & *perpetuam præsentiam*. (T. I. p. 357.) Quia absolutum regnum requirit absolutam potestatem, necesse est, ait, ut Christus in suorum subditorum *voluntatem* quoque & *animum* potestatem habeat. (p. 654.) Et in Institutionibus christianæ religionis, ad interrogationem, quid est *divinum* istud in nos imperium? his verbis respondet: Est jus atque potestas, de nobis quicquid velit statuendi, ad ea etiam pertingens, ad quæ nullum hominum vel alterius cujuscunque generis imperium pertingere potest; cujusmodi sunt cogitationes ipsæ nostræ, quantumvis in ipso cordis nostri recessu abdita, quibus pro suo arbitratu leges imponere, & præmia pœnasve constituere potest. (T. I. p. 651.) Hæc aliaque permulta similia ipse habet Socinus. Eo usque cum Veritatis apertissimæ vis hos homines adegerit, nonne mirabile est & stupendum, puram atque integram veritatem, tam efficaciter ipsis affulgentem, eos admittere non velle & amplecti?

facilimus. Sed *αὐτομάτα* loqui, & omnipotentiam, omniscientiam, omnipræsentiam finitam fingere maluit pro obstinatæ mentis pervicaciâ, quam simplici, liquidæ, integræ Veritati, eidemque præsentissimæ, aditum ad animum suum patefacere. Et in ejusmodi quidem(*) labyrinthos sese implicant, necesse est, omnes, qui augustissima quæque de Christo oracula explicare aggre-
diantur, subverso uno, ex quo vera omnis myste-
riorum illorum fides & intelligentia exsurgit, funda-
mento. Sessio Christi in Throno DEI & vera atque
æterna Ipsius divinitas nexu tam indissolubili (**) copu-
lata

* Ejus rei ex ipso F. Socino unum hoc adhuc adjiciam exemplum. In institutionibus religionis christianæ, ad interrogationem: Num igitur Christus (quia ad ipsius DEI dexteram sedet) in *honoratiore* loco, quam ipse DEUS nunc sedet? ita respondet: Non quidem simpliciter, sed tamen *aliquo modo*, atque ut loquuntur, secundum quid, quatenus scilicet *jam non ipse DEUS* ex persona sua, *sed Christus* Ecclesiam gubernat, in eaque divina judicia exercet. Nam & Paulus Apostolus de Christo ita loquitur 1 Cor. XV. 24. & 28. ac si nunc DEO subiectus non sit, sed ipse DEI loco regnet. (Opp. T. II. p. 668. sq.)

** Ipse Socinus nexum illum haud obscure & perfunctorie in conscientia sua sensisse videtur. Ita enim in Epistola prolixa de Invocatione Christi Eum, ad quem scribit, alloquitur: Unde factum esse existimas, ut ab ipso ferme nascentis Ecclesiæ Christi initio usque ad nostra tempora, tot Viri, adeo ut nullus sit numerus, non minus pietate

lata sunt, ut & hæc ex illa evidentissime inferatur
atque innotescat, & illa sine hac nec intelligi recte nec
credi vere & ex animo possit. Sed ad alia etiam re-
ligionis christianæ myſtera advertamus paulisper ani-
mum. 2.) JESUM ex Maria natum, suo ſanguine
nos *redemiſſe*, ſua morte totius humani generis pec-
cata *expiſſe*, ſua unius *obedientiæ* juſtitiam nobis, quæ
contra divinæ legis fulmina & execrationes juſtiſſimas
tueri nos poſſit, Gratiam, ſalutem, vitam æternam,
& immenſos cum Gratiæ tum Gloriæ theſauros nobis
comparaſſe, univerſa clamat Scriptura & verbis teſta-
tur

pietate quam doctrina clariffimi, tot ipſius Chriſti ſanctiffimi Mar-
tyres, eam ſententiam (Socinus errorem dicit) ſecuti fuerint, quod
Chriſtus ſit ille unus DEUS qui omnia creavit, aut certe ex illius
propria ſubſtantia genitus, niſi quia nimis aperte in ſanctis literis
ea illi tribui animadverterunt, quæ ſoli DEO tribui conſueverunt,
& inter cætera potiffimum *adorationem & invocationem, eave, a quibus*
adoratio & invocatio nullo pacto ſejungi poſſunt. Et tandem addit:
Noli igitur, rogo atque obſecro te, *veritati maniſeſtiſſimæ* quidquam
repugnare, & ſummum ac præſtantiffimum *chriſtianæ pietatis myſte-
rium & fundamentum* agnoſce, ſupremum videlicet in nos omnes
Jeſu Nazareno datam a DEO in perpetuum præſentem poteſta-
tem ac gubernationem. (Opp. T. I. p. 358.) Utinam vero (id nos
optamus) inſignes iſti lucidiſſimæ veritatis radii ita omnium, qui
minus recte de Chriſti divinitate ſentiunt, animos afficerent, ut
plenam illam atque integram, quam Verbum DEI tradit, verita-
tem poſſent ac vellent ſincera & integra fide amplecti!

C

tur longe clarissimis. Causa, propter quam Obedientia, & sanguis & mors Christi, vim habuit tam expiatoriam, quam meritoriam, eamque infinitam, aliunde quam ex infinita Redemptoris Majestate repeti non potest. Morte Christi universus mundus reconciliatus est DEO, idque, Scriptura teste, ideo, quia mors fuit *a)* Filii DEI; Obsequium, quod divinæ Legi præstitit, ad nos ex maledictione legis in libertatem vindicandos & ad dignitatem filiorum DEI evehendos valuit ideo, quia obedientia fuit *b)* Filii DEI. Tribue Christo, similitudinem cum DEO, quæ in merum hominem cadere potest, omnium maximam, per quam dici possit eminenti quadam ratione DEI Filius; ipsius divinæ naturæ aut essentiæ participationem nisi ei concesseris, Deitatem, inquam, si abstuleris, non habebis Servatorem immenso huic Redemptionis operi perficiendo parem. Utprimum vero ex Johanne discis, *Verbum carnem factum esse*, τὸν λόγον, qui ejusdem cum Patre Deitatis particeps ac rerum omnium Conditor est, humanam suscepisse naturam, utprimum ita ipsum unigenitum
DEI

a) Rom. V. 10.

b) Gal. V. 4. 5.

DEI Filium pro nobis passum & mortuum esse vides; ad ejusmodi & Sacerdotis & victimæ dignitatem ac pretium infinitum nihil prorsus deesse intelligis. Ac qualis tandem Sacerdos alius, nisi cujus in se infinita sit dignitas, ex perfectissimis incommutabilis justitiæ divinæ regulis *dignus a)* esse possit atque omnino etiam idoneus, qui, oblato sacrificio suo peractoque illo munere, in DEI ipsius Thronum evectus, imperium in omnia gloriosissimum & ipsius divinæ Majestatis usum plenarium & perfectissimum consequeretur, atque immensas DEI opes, Gratiam, salutem, vitam æternam, infinitosque illos divinorum bonorum omnium thesauros, & nunc in Regno Gratiæ & in ipso etiam Regno Gloriæ, per omnes interminabiles æternitatis æones, *Ipse dispensaret b)* & gratiosissime elargiretur? Neque vero 3.) Regii tantum & Sacerdotalis, sed ipsius etiam, *Prophetici*, quod vocamus, muneris Christi ea, si Scripturam audimus, & dignitas & indoles est, ut intelligi recte & integra fide teneri non possit, si humanæ Christi naturæ cum divina conjunctionem, intimam illam

a) Phil. II. 9.

b) Joh. XVI. 15. XV. 13. 14. XVII. 2.

illam & personalem, auferas. Ad prærogativas hujus Doctoris, etiam cum in terris versaretur, pertinebat illa, quæ uni DEO propria est, & cogitationes hominum intimas perspicendi, & miraculis ex sua ipsius Virtute manantibus doctrinam suam confirmandi, & peccata quoque pro suo ipsius arbitrio & propria auctoritate remittendi, potestas. Nec multa jam congeram, ad excellentiam & dignitatem Christi, etiam ut Doctoris, commonstrandam; pauculæ voces Johannis animæ simplici & generosæ sufficient. Ut λόγος æternus, ut DEUS, ita & Vita ^{a)} dicitur, & Lux, Lux mundi, Lux vera, quæ omnem hominem illuminat. Hæc verba ita interpretatur Erasmus: Ut fons vitæ est omnibus, ita est & fons lucis, adeo ut solus vitam (impertiatur omnibus, &) restituat etiam mortuis, & animorum quamlibet densam noctem luce sua dispellat. Lux vera est & fons lucis omnis, unde lumen mutuatur, quicquid lucet in cœlis & in terris. Sive inter homines, sive inter Angelos, si qua scintilla ingenii, si qua cognitio veri, si quod fidei lumen, ab hoc fonte proficiscitur. Quod Sol est rebus corporeis,

^{a)} Joh. I. 4. 9.

reis, hoc sermo divinus, (ὁ λόγος) qui est Christus
Jesús, est mentibus mortalium. Quemadmodum abs-
que Sole cæcus est hic mundus, ita absque hac luce
caligant universa. Regnante peccato & abominandis
erroribus, undique tenebrosissimus erat mundus. Et
in his tenebris subinde emicuerunt Viri sanctimonia
præcellentes, velut stellulæ in densissima noctium cali-
gine, ac, ceu per nebulam, lucis nonnihil ostende-
runt, sed Judæis tantum aut Judææ finitimis. Verum
hæc Lux vera lucem impertit non uni tantum natio-
ni, sed omnibus hominibus prodeuntibus in hujus
mundi tenebras. Ita magnus ille literarum restaurator
vim verborum Johannis egregie declarat. Sed tamen
verborum ipsorum tanta vis est, tanta in brevitate in-
comparabili fecunditas, tanta in summa simplicitate
Majestas, ut nuda, per se, remoto omni interpreta-
menti involucri, magis feriant & majori luce perfun-
dant, animam recte compositam, veri cupidam, sim-
plicem & generosam. Ecce igitur, qualis Doctor sit
JESUS. Vita est, Lux est, Lux mundi est. Quot
verba, tot fulmina, quorum ictu quævis, ad immi-
nuendam Divini Doctoris nostri dignitatem comparatæ,

cogitationes prosternuntur. Quot verba, tot radii lucidissimi, quorum vi perculsus & illustratus animus, sincerus & humilis, videt omnino & intelligit, summa omnia & infinitum Veritatis, atque omnis omnino boni, fontem esse in Christo. Atque ea quidem omnia prædicari de Christo, Mundi Doctore, a Spiritu veritatis non possent, si nihil aliud quam homo, & Filius Mariæ esset, si non simul esset, Sapientia hypostatica, in sinu Patris, Filius DEI unigenitus, ἀπαύγασμα τῆς Δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. Adde, quod Spiritus Sancti munus proprium & primum est, Nominis Christi gloriam illustrare, quod Ipse Spiritum S. Apostolis suis cum omni virtutis & lucis divinæ affluentia de Cælo contulit, eundemque & dona ejus cœlestia omni tempore liberalissime impertitur suis, & quod Spiritus Sanctus nihil docet, nihil tribuit cuiquam, nisi a) quod ab Ipso acceperit. Hæc & innumerabilia fere alia, quis credere ex animo, quis intelligere recte potest, nisi simul agnoscat veram Christi, Doctoris nostri, divinitatem? Hac agnita, hac pie creditâ, omnia plana sunt, omnia sibi constant, omnia perfectissime inter se

con-

a) Joh. XVI. 14.

congruunt; omnia creditu, imo &, quoad id ad fidem & solidissimam animæ quietem opus est, intellectu facilia sunt. Atque ita minime jam obscurum esse existimo, ad recte cognoscendum summum illud & augustissimum *Redemptionis* ac Salutis nostræ mysterium, & ad intelligendum ea, quæ de persona & officiis Christi, Mediatoris ac Salvatoris nostri, Scriptura prædicat, summum *momentum* in eo esse positum, ut veram atque æternam Ejus Divinitatem sincere & ex animo credamus. Nec dissimilis est ratio reliquorum, quæ religio nostra sanctissima veneratur, mysteriorum omnium. Luculentissime Scriptura docet, 4.) JESUM venturum esse totius Universi *Judicem*; in lucem producturum Eum esse omnium hominum, quos inde a condito mundo orbis tulit, & cogitata & facta omnia; Ipsum æternis alios affecturum esse suppliciis, suos autem in regni cœlestis & æternam divinorum bonorum omnium possessionem, pro suæ Ipsius Gratiæ magnitudine, esse immisurum. Quum vero evidentius nihil sit, nihil indubitabile magis, quam ad hæc perficienda haud minorem, quam DEI ipsius Scientiam, Justitiam, potentiam atque auctoritatem requiri, Soli obloquaris, id
Christo

Christo auferens, quod omnium apertissime Scriptura ei tribuit, aut Divinitatem ejus agnoscas, necesse est. Tantum est in una hac re momenti! Quid 5.) de *aliis gravissimis fidei doctrinis* dicam? JESUM supra cœlos omnes evectum nobis in hac terra præsentem adesse; habitare Eum una cum Patre & Spiritu S. in fidelibus; hos, misellos homunciones & mortis æternæ supplicio dignos, per Eum & in Eo DEI Filios, cœli, imo, quod omnium summum est, DEI hæredes fieri; hæc omnia, & quicquid porro mysteriorum Sacramenta habent; imo, quicquid de Gratia Christi, de præsidio, quo præsentissimus tuetur suos, de precum in Ipsius nomine fusarum efficacia, Evangelium tradit, & innumera alia, quæ irrefragabili divinarum literarum auctoritate nituntur, si non deliramenta & nugæ inanes, meteora certe & hyperbolicæ rerum minutarum exaggerationes tibi videantur, necesse est, quo usque animus tuus uni illi, quam toties nominavimus, fundamentali de Christo doctrinæ Evangelii inimicum se & adversarium sciens volensque opponit. In una vero illius rei, omnium saluberrimæ, agnitione & fide omnibus istis sua & vis constat & integritas. Unum addam.

addam. 6.) Sacrosanctæ *Trinitatis* mysterium præ omnibus aliis tale est, ut ab eo plane abhorreat illorum animis, qui omnia, divina quoque, suo intellectu metiri, & intra suæ philosophiæ limites & cancellos concludere audent, atque in illis suis angustiis amplissime triumphare sibi videntur, dum sibi magis quam Verbo DEI credunt. Sæpissime vero ipsi etiam pii, qui infiniti Spiritus naturam atque (si ita dicere fas est) substantiam in immensum superare ingenii sui imbecillitatem humilime agnoscunt & Verbo DEI toto animo credunt, dum Mysterium illud intuentur, in gravissimas dubitationes invicissimi incidunt & ingenti angore discruciantur. Et variæ quidem illius rei causæ esse solent, sed illa quam maxime. Ad mysterii hujus augustissimi *veritatem* cognoscendam viam atque ordinem non sequuntur eum, qui facilis est; & *notiones*, quibus id sibi repræsentant, non petunt ex verbis Scripturæ planis & simplicibus, sed ex scholæ terminis & definitionibus philosophiæ. Contradições, quas vident, aut metuunt, non ex Scripturæ verbis & veris eorum notionibus nascuntur, sed ex illis & terminis & definitionibus artis, quas philosophia nimis audax & res nonnisi humanæ subministrant. Quid ergo? Eum in finem, eoque modo, revelatum nobis est imperscrutabile istud Deitatis mysterium, ut & fundamenta & œconomiam salutis nostræ divinam, quoad id ad fidem sinceram & solidam necesse est, pro humani ingenii mo-

D

dulo

dulo cognoscamus. Mediator igitur & Salvator, ejusque divinitas, ex uberrimis & lucidissimis Scripturæ testimoniis, quia id facillimum, primum cognoscenda est, & in ejusmodi de ea notionibus, quas Scripturæ (& si exemplum requiras, Johannis) verba simplicissima & menti nostræ humanæ accommodatissima per se sola generant, acquiescendum. Huic fundamento si fidem summi illius de Trinitate mysterii recte superstruamus, nil nobis deerit & ad fidei integritatem & ad solidam quoque & inconcusam animæ quietem.

Sufficere, puto, hæc possunt, ad demonstrandum id, quod dicere sumus aggressi. Coronis eorum, quæ hætenus de fundamento, cui omnium mysteriorum fides superstruenda sit, differuimus, hæc esto: Columna *a)* & fundamentum Veritatis est magnum illud pietatis mysterium, DEUS manifestatus est in carne; qui *b)* credit, quod JESUS est Filius DEI, in eo DEUS manet, & ipse in DEO; in *c)* hoc mysterio, Patris & Christi, omnes sapientiæ & cognitionis thesauri sunt reconditi. Ita id, quod commonstrare instituimus, ipsa Scriptura testatur disertissime. Nexus est inter omnia, quæ Verbum DEI nobis patefecit, mysteria, admirabilis; aliud ex alio pendet; omnia inter se indissolubili vinculo cohærent; omnia & inter se & cum summa atque infinita DEI perfectione & Gloria, hominumque indigentia & salute, conspirant.

Unum

a) 1 Tim. III. 15. 16.

b) 1 Joh. IV. 15.

c) Col. II. 3.

Unum omnium Centrum est , in hoc dum stamus , hoc dum tenemus, dulcissimus est & lucidissimus in omnia prospectus. Et consensus quidem ille omnium & harmonia admirabilis argumentum simul est, quod vel maxime etiam de Veritate & divina illorum origine quemvis convincere possit efficacissime.

Sed ut de *Fide* mysteriorum ista , quæ adhuc diximus, valent; ita multo jam facilius atque expeditius ad-
jungi illud quoque posset, ex nulla re magis quam ex uno illo incarnationis & Divinitatis Christi Mystério ejusque sincera fide solidam in DEO fiduciam, pacem animæ, spem, solatium, & *pietatem* vere christianam omnem promanare. Hæc vero vestris ipsorum meditationibus, priora etiam illa nostra amplificaturis, lubentissime relinquo.

Quodsi vero veritati, ut confido, & Verbo DEI consentanea sunt, quæ dixi; facile etiam, quid nostri jam sit officii, intelligitur. Absit, ut in re tanti momenti frigidi simus aut maneamus hæsitabundi. Augustinus, (*) magnus ille olim Ecclesiæ antistes, quum ex Manichæismo ad veram fidem conversus esset, qualis antea fuerit, quid de Christo senserit, his verbis exponit: Ego vero aliud putabam, tantumque sentiebam de Domino Christo meo, quantum de excellentis

* Lib. VII. Confess. c. 19. ibidem & hæc addit: Garriebam plane quasi peritus; & nisi in Christo Salvatore nostro viam tuam (o DEUS!) quærerem, non peritus, sed periturus essem. Jam enim cœperam velle videri sapiens, plenus pœna mea, & non flebam, insuper inflabar scientia. c. XX.

lentis sapientiæ Viro, cui nullus posset æquari; præfertim quia mirabiliter natus ex Virgine, ad exemplum contemnendorum temporalium pro adipiscenda immortalitate, divinâ pro nobis curâ tantam auctoritatem magisterii meruisse videbatur. Quid autem sacramenti (id est, mysterii) haberet, Verbum caro factum, ne suspicari quidem poteram. — — Ea nunc sunt tempora nostra, ut metuendum sit, multorum, ex eruditis maxime, fidem ab hac, quam Augustinus in Manichæismo suo habuisse se ingenue, sed & summo cum dolore animi, professus est, nullo aut tenui admodum distare intervallo. Nos, DEUM precemur, ut nostrum hoc artium & doctrinæ omnis domicilium ab inquinamentis & fordibus istis, quæ certissima sunt & veræ sapientiæ pestis & animarum perniciēs, omni modo intactum conservet atque immune; prohibeatque clementissime, ne venenum istud vel occulte se infinet in quenquam nostrorum civium. Caveant sibi, studiosi inprimis nostri, ne solidiore verbi divini notitia minus armati ex imprudenti aut irreligiosa plane lectione librorum, qui venenum istud sub variis *ψευδώνυμοις γνώσεως* lenociniis propinant, vitii quid contrahant. Non cujusvis est, venena bibere, & tractare serpentes, sine noxa. Haud paucis certe piis doctisque Viris diu sæpe & moleste luctandum fuit, (magni cujusdam & sapientis Viri verba hæc sunt) antequam
a So-

a Socinistico veneno, vel odore saltem hausto, animam liberare, fideique salvificæ anchoram in tuto rursum figere possent. Et melius omnino, non vulnerari, quam sanari. Absit, ut quisquam civium nostrorum, quod Rationis, scientiæ, Demonstrationis magnificæ nomina esse intelligit, fidem, fidem simplicem & solo Verbo DEI nixam, minutum & humile & tenue quiddam esse existimet. Non nisi ultimas Christianismi scorias & religionis corticem retinet, qui mysteriorum medullam abjicit aut contemnit. Pereunt per suam sapientiam, & salutiferæ veritatis viam nunquam inveniunt, qui scire omnia, intelligibilia sibi esse omnia volunt, & verbo DEI, cœlestibus mysteriis, Capernaïticum illud, *quomodo* id esse potest, ubique opponunt. Fidei DEUS in verbo suo omnia tribuit; populum suum fideles seu credentes ubique appellat; & quid demum illud est, quod Salvator ipse, omnium amantissimus, cum Petrus Filium DEI Eum professus esset, his in suis ad Patrem precibus verbis utitur? Gloriam tibi tribuo, Pater, Domine cœli & terræ, quod hæc abscondisti a sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Vera, ac nulla quoque sublimior, scientia est, quam divina recte intelligere oracula; nulla sapientia major, quam, non sane inepte & superstitiose credula, sed oculata & ex Verbi divini lumine & intelligentiâ hausta, fides. Sed hanc ut consequamur, eamque integram & sinceram, scrutinio verbi divini, solida animi ad DEUM conversione, ac seriis etiam precibus
opus

opus est. Alia certe ad veram, sinceram, & vivam cognitionem & fidem mysterii, quod omnium reliquorum Centrum est & fundamentum, via nulla patet: nec conservari etiam ea, Apostolo *a)* teste, integra potest & illæsa, contra obmurmurantis undique & carnis & malefanz rationis insultus, nisi veræ etiam pietatis & sanctimoniz studio bona fervetur & intemerata Conscientia. O! quam beati erimus, si ad omnem, quem summo studio ut nobis comparemus, DEUS ipse jubet, solidioris in omni disciplinarum genere cognitionis & scientiz apparatus, & ad omnia illa fructuosissimæ cujusque eruditionis ornamenta, vera etiam accedat divinorum mysteriorum cognitio & sincera fides! Tum demum nil nobis deerit ad veram animi tranquillitatem, ad illam, quæ omnia vincit, animi magnitudinem, ad tuendam munerum, quibus pro DEI in nos amore & singulari Gratia fungimur, dignitatem, ad æternam denique animarum nostrarum salutem. Confiteamur sincero corde Dominum & Salvatorem nostrum coram hominibus, ut & Ipse aliquando nos suos esse profiteatur coram Patre suo & angelis omnibus, illo die, quo Gloriam & Majestatem suam patefacturus est omnibus omnium terrarum populis. Illis omnibus, qui fidem servant, eaque animati DEO ac Salvatori totos se consecrant & pie serviunt, cœlestis proposita est & gloriosissima Justitiæ corona!

a) 1 Tim. II. 9. I. 19.

F Reppien

co veneno, vel odore saltem hausto, animam
fideique salvificæ anchoram in tuto rursum
sent. Et melius omnino, non vulnerari, quam
absit, ut quisquam civium nostrorum, quod Ra-
ntiæ, Demonstrationis magnificæ nomina esse in-
lem, fidem simplicem & solo Verbo DEI nixam,
& humile & tenue quiddam esse existimet. Non-
s Christianismi scorias & religionis corticem re-
mysteriorum medullam abjicit aut contemnit.
er suam sapientiam, & salutiferæ veritatis viam
inveniunt, qui scire omnia, intelligibilia sibi esse
unt, & verbo DEI, cœlestibus mysteriis, Caper-
llud, *quomodo* id esse potest, ubique opponunt.
JS in verbo suo omnia tribuit; populum suum
credentes ubique appellat; & quid demum illud
Salvator ipse, omnium amantissimus, cum Petrus
EI Eum professus esset, his in suis ad Patrem pre-
ois utitur? Gloriam tibi tribuo, Pater, Domine
træ, quod hæc abscondisti a sapientibus & pru-
& revelasti ea parvulis. Vera, ac nulla quoque
, scientia est, quam divina recte intelligere ora-
la sapientia major, quam, non sane inepte & su-
credula, sed oculata & ex Verbi divini lumine
entiâ hausta, fides. Sed hanc ut consequamur,
integram & sinceram, scrutinio verbi divini, soli-
ad DEUM conversione, ac feriis etiam precibus
opus

